

4.

Cap a una educació distribuïda i interconnectada. Algunes implicacions per a la formació dels docents

Coll, César
Mauri, Teresa
Colomina, Rosa M.
Engel, Anna
Oller, Judith
Onrubia, Javier
Rochera, M. José

(GRINTIE, Grup de Recerca en Interacció i Influència Educativa)

Resum

El nou escenari que configura la societat de la informació i del coneixement amb TIC provoca canvis que comporten remodelar l'educació escolar identificant-la, no com el context formatiu únic, sinó com un context més entre els diversos que configuren l'educació actual distribuïda i interconnectada. Aquest nou model educatiu es basa, per una banda, en reconèixer les trajectòries personals d'aprenentatge, atorgant valor formatiu i interconnectant a les experiències d'aprenentatge que tenen lloc en contextos diversos i, per altra banda, en la personalització de l'aprenentatge, tot donant continuïtat a aquestes experiències personals i prioritat a les que tenen valor i sentit personal per a cadascun dels aprenents. En aquest context cal revisar la formació de mestres per promoure les competències professionals necessàries, en concret les pròpies de reflexionar sobre les situacions de la pràctica i col·laborar amb d'altres per interrelacionar i donar continuïtat a les experiències d'aprenentatge diverses dels nens i de les nenes.

Paraules clau

Aprenentatge distribuït, aprenentatge interconnectat, personalització dels aprenentatges, formació de mestres, reflexió col·laborativa, relació escola-universitat.

Cap a un nou model d'educació escolar

Ens trobem actualment en un nou escenari social, econòmic i laboral, propi de la societat de la informació i del coneixement, i transversalment sostingut en l'ús de les tecnologies digitals de la informació i la comunicació (TIC). En aquest marc han tingut lloc els canvis importants en els contextos d'activitat i aprenentatge següents:

- L'aparició de nous contextos d'activitat de la mà de les TIC, que faciliten a les persones noves oportunitats i recursos per aprendre.
- La contribució de les TIC a la transformació de contextos d'activitat habituals (la família, l'escola, les institucions d'oci, de cultura, d'esport, economia, de salut, entre d'altres), tot incrementant la seva potencialitat com a fonts d'aprenentatge per a les persones que en formen part.
- L'aportació de les TIC a la manera com l'aprenentatge es porta actualment a terme, gràcies a potenciar vies diversificades i convergents d'accés a la informació i al coneixement, que permeten fer recurs de diferents llenguatges i formats en un mateix espai simbòlic.
- La necessitat de totes les persones de desenvolupar competències que els permetin aprendre en un ampli ventall de situacions i circumstàncies i al llarg de la vida, més enllà del que ja s'ha après en el període d'escolarització obligatòria, per tal de poder fer front a canvis constants i sobtats característics de la nova societat.

Els canvis en els contextos d'activitat assenyalats contribueixen a qüestionar fortament el model d'educació escolar, que s'ha reconegut tradicionalment com el context específicament previst per la societat per promoure el desenvolupament i la socialització de les noves generacions. Sembla que està a punt de produir-se una transformació que comportarà remodelar l'educació escolar tal com la coneixem actualment o bona part dels elements i criteris pedagògics, organitzatius i de funcionament que la caracteritzen. Igualment, aquest canvi suposarà fer efectiu un nou model que, mentre acaba de definir-se i concretar-se, podem denominar provisionalment *d'educació distribuïda i interconnectada* (Coll, 2013, 2016).

Tendències en la configuració del nou model d'educació escolar

Entre les tendències en la configuració d'aquest nou model d'educació escolar podem identificar les següents:

- a) Reconèixer la funció educativa rellevant de les experiències d'aprenentatge que, a part de l'educació escolar formal, tenen lloc en altres contextos d'activitat pels quals travessen i en els quals també participen els alumnes (Leander i Hollett, 2017). Alguns autors (Barron, 2010; Erstad *et al.*, 2016; Coll, 2013) anomenen aquesta activitat trajectòries individuals d'aprenentatge: "el conjunt d'experiències d'aprenentatge i d'aprenentatges assolits pels alumnes en els contextos d'activitat en què participen i que, segons el parer d'aquests autors, esdevenen un dels referents principals de l'acció educativa escolar" (Coll, 2016). Les TIC i, en general, els dispositius mòbils tenen un paper clau en la configuració d'aquestes trajectòries.
- b) Establir continuïtat entre totes les experiències d'aprenentatge de l'estudiant independentment del lloc, el moment i el context en què s'han produït (Sharples *et al.*, 2012), i interconnectar les institucions d'educació formal amb la resta de contextos d'activitat en els quals els alumnes també aprenen, com a resultat del reconeixement del valor educatiu de les trajectòries individuals d'aprenentatge.
- c) Tendència creixent a la personalització de l'aprenentatge (Coll, 2016) com a mode, per una banda, de sostenir i donar continuïtat a l'activitat d'aprenentatge que les trajectòries personals contribueixen a posar de manifest i, per altra banda, com a mode de donar coherència i sentit personal a l'aprenentatge, tenint en compte els interessos i afavorint la realització dels que tenen valor i sentit personal per a cadascun dels aprenents.
- d) Promoure l'adquisició de les competències associades a la capacitat per aprendre al llarg de la vida i esdevenir un aprenent competent.

Algunes implicacions dels canvis en la formació de mestres

Les tendències de canvi del model educatiu que acabem d'assenyalar comporten per a la formació de mestres estar disposats a repensar les finalitats, els objectius, l'organització i el funcionament de les institucions de l'educació escolar perquè aconseguixin desenvolupar experiències d'aprenentatge distribuït, interconnectat i amb sentit. Tot això té, entre altres, les següents implicacions:

- Reconèixer la funció educativa de les experiències d'aprenentatge que, a part de en l'educació escolar formal, tenen lloc en altres contextos i estar disposats a donar-los continuïtat independentment del lloc, el moment i el context en què s'han produït.
- Treballar de manera interconnectada amb d'altres contextos d'activitat i agents educatius diversos que contribueixen en major o menor mesura, segons els casos, a promoure el desenvolupament i la socialització de l'alumnat mitjançant les oportunitats i els recursos d'aprenentatge que els ofereixen.
- Promoure la personalització de l'aprenentatge i desenvolupar estratègies, recursos i instruments de personalització, mitjançant actuacions com:
  - Posar en crisi la rellevància atorgada a un currículum únic, comú i obligatori per a tot l'alumnat.
  - Abandonar criteris d'organització centrats en la uniformització per edat, matèries i assignatures, i per espais poc o gens polivalents i, en general, deixar de banda la ignorància de les experiències personals d'aprenentatge.
  - Introduir canvis en la selecció de les competències, els continguts curriculars, les estratègies didàctiques i les activitats d'ensenyament i aprenentatge per garantir i promoure les competències pròpies dels aprenents competents i la capacitat per aprendre al llarg de la vida.
  - Transformar els contextos d'activitat i d'aprenentatge fent ús de la capacitat de les TIC per potenciar, interconnectar i personalitzar l'aprenentatge.
  - Reflexionar col·laborativament amb d'altres col·legues i d'altres agents educatius sobre les situacions de la pràctica per les quals transiten les trajectòries d'aprenentatge dels alumnes per tal de garantir la seva gestió conjunta (continuïtat i coherència) i personalitzada.

El desenvolupament de totes aquestes competències professionals comportaria repensar els contextos de la formació inicial de mestres considerant el valor educatiu de les experiències d'aprenentatge desenvolupades pels estudiants de mestre en contextos diversos. En especial, caldria reconèixer l'especificitat de les experiències que els estudiants de mestre porten a terme en el pràcticum, en els diferents contextos escolars específics pels quals travessen i en els quals participen al llarg dels anys de la seva formació. És necessari establir una continuïtat entre totes aquestes experiències connectant la universitat i l'escola i basant la seva activitat formativa conjunta en la col·laboració i la corresponsabilitat entre ambdues institucions (Mauri, Clarà, Colomina i Onrubia, 2016).

La gestió educativa de contextos d'aprenentatge distribuït i interconnectat i el desplegament d'una proposta d'educació personalitzada continuada i coherent exigeix també formar mestres capaços de reflexionar col·laborativament amb d'altres agents educatius sobre les situacions de la pràctica per les quals transiten les trajectòries d'aprenentatge dels diferents alumnes. El desenvolupament de la competència de reflexió col·laborativa (Mauri, Clarà, Colomina i Onrubia, 2017) té un paper fonamental en el desplegament de les comunitats professionals orientades a promoure l'aprenentatge distribuït i interconnectat.

Referències bibliogràfiques

- Barron, B. (2010) "Conceptualizing and Tracing Learning Pathways over Time and Setting", *National Society for the Study of Education*. Vol. 109, núm. 1, pàgines 113-127.
- Coll, C. (2013) "La educación formal en la nueva ecología del aprendizaje: tendencias, retos y agenda de investigación", a J.L. Rodríguez-Illera (comp.) *Aprendizaje y educación en la sociedad digital*. Barcelona: Universitat de Barcelona. DOI: 10.1344/106.000002060.
- (2016) "La personalització de l'aprenentatge escolar. El què, el perquè i el com d'un repte indefugible", a J.M. Vilalta (Dr.) *Reptes de l'educació a Catalunya. Anuari d'Educació 2015*. Barcelona: Fundació Bofill. (Consultat l'11 de maig de 2018). Disponible a: http://www.fbofill.cat/sites/default/files/RepteseducacioCatalunya.Anuari2015_041016.pdf.
- Erstad, O.; Kumpulainen, K.; Mäkitalo, A.; Schroder, K.C.; Pruulmann-Vengerfeldt; Jóhannsdóttir, T. (eds.) (2016) *Learning across Contexts in the Knowledge Society*. Rotterdam: SensePublishers.
- Leander, K.M.; Hollet, T. (2017) "Embodied Rhythms of Learning: From Learning Across Settings to Learners Crossing Settings", *International Journal of Educational Research*. DOI: 10.1016/j.ijer.2016.11.007.
- Mauri, T.; Clarà, C.; Colomina, R.; Onrubia, J. (2016) "Educational assistance to improve reflective practice among student teachers", *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*. Vol. 14, pàgines 287-309. DOI:10.14204/ejrep.39.15070.
- (2017) "Patterns of interaction in the processes of joint reflection by student teachers", *Journal of Education for Teaching*. Vol. 43, pàgines 427-443. DOI:10.1080/02607476.2017.1296542.
- Sharples, M.; Mndrew, M.; Weller, M.; Whitelock, D. (2012) *Innovating Pedagogy. Exploring new forms of teaching, learning and assessment, to guide educators and policy makers*. Open University. Innovation. (Consultat l'11 de maig de 2018). Disponible a: http://democraticeducation.org/index.php/library/resource/innovating_p/.